

บทที่ 4

โวหารการเขียน ของท่านองเชียง

โวหารการเขียน แบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้เขียน กล่าวคือ

1. หากจะให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้ ผู้เขียนย่อมต้องใช้โวหารเชิงบรรยาย
2. หากจะให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ ย่อมต้องเป็นโวหารเชิงอธิบาย
3. หากมุ่งในการสื่ออารมณ์และประสงค์จะให้ความรู้สึกนั้น ๆ แก่ผู้อ่านย่อมต้องใช้โวหารเชิงพรรณนา
4. หากมุ่งแสดงความคิดเห็นและประสงค์จะให้ผู้อ่านเห็น (กลัว) ตามที่สนหรือสมมุติฐาน หรือข้อสังเกตที่ตั้งไว้ ย่อมเป็นโวหารเชิงอภิปราย

ดังนั้นเมื่อนักศึกษาจะวิเคราะห์ว่าสารนั้นมีโวหารแบบใดย่อมต้องอ่านให้จบทั้งข้อความ แล้วประมวลสิ่งที่ตนได้รับจากสารนั้น หากเกิดการรับรู้เรื่องราว หรือสาระข้อสังเกตอย่างหนึ่งอย่างใด ย่อมแสดงว่าผู้เขียนใช้โวหารเชิงบรรยาย แต่เมื่ออ่านแล้วเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างแจ่มแจ้ง เพราะผู้เขียนลำดับความเป็นขั้นเป็นตอนแยกแยะข้อมูล จำแนกแจกแจงอย่างชัดเจน ย่อมเป็นโวหารเชิงอธิบาย

ขอให้นักศึกษาพิจารณาให้ดีระหว่างความแตกต่างของโวหารเชิงบรรยายกับโวหารเชิงอธิบาย เพราะบางครั้งเมื่อนักศึกษาอ่านข้อความจบแล้วย่อมเกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ให้แนวคิดหลักอะไรจึงด่วนสรุปว่าเป็นโวหารเชิงอธิบายย่อมไม่ถูกต้อง เพราะสิ่งที่นักศึกษาเข้าใจนั้นมาจากการสื่อความโดยการบรรยาย ซึ่งแจ้งให้ข้อมูลขยายสาระจนผู้อ่านรับรู้ได้ มิใช่เป็นความเข้าใจที่เกิดจากการที่ผู้เขียนแยกแยะ จำแนก แจกแจงข้อมูล ซึ่งหากเป็นการนำเสนอสารด้วยโวหารชนิดหลัง จึงจะเป็นโวหารเชิงอธิบาย อนึ่ง นักศึกษาไม่ควรมีความเข้าใจอย่างแคบ ๆ ว่า หากเป็นโวหารเชิงอธิบายผู้เขียนย่อมต้องจำแนกข้อความเป็นข้อ ๆ ใช้คำง่ายเพื่อผู้อ่านจะได้เข้าใจ หรือต้องมีตัวอย่างประกอบเป็นข้อมูลเสริมให้มาก ทั้งยังไปจำกัดโอกาสการใช้โวหารเชิงอธิบายว่าต้องปรากฏในการแนะนำวิธีทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือในการให้ความรู้เรื่องหนึ่งเรื่องใดเท่านั้นขอให้ดูตัวอย่างในข้อความที่เป็นสุนทรพจน์ของ “อัญชัน” ที่ยกมาเป็นแบบฝึกหัดในบทที่ 6 ว่าเป็นสุนทรพจน์ที่กล่าวไว้ในงานพระราชทานรางวัลซีไรต์ ใช้ทั้งท่านองเชียงแบบสละสลวยแต่เป็นโวหารเชิงอธิบาย

ทั้งนี้เพราะผู้รับสารจากข้อความนั้น เมื่ออ่านจนจบ (หรือฟังจนจบ) แล้วเกิดความเข้าใจ ทั้งยังเป็นความเข้าใจที่เกิดจากการอธิบายขยายความ ดังนั้น จึงเป็นโวหารเชิงอธิบาย

ส่วนโวหารเชิงพรรณนาย่อมส่งผลให้คนอ่านได้รับความรู้สึกต่าง ๆ จากข้อความ ที่ปรากฏอยู่ ไม่ใช่เพียงรับรู้ว่าคุณเขียนมีความรู้สึกอย่างไรเท่านั้น เพราะหากผู้อ่านเพียงรับรู้ แต่ไม่ได้คล้อยตามย่อมเป็นเพียงโวหารเชิงบรรยาย อนึ่ง การคล้อยตามจนเกิดอารมณ์ร่วมกับผู้เขียนต้องเป็นการคล้อยตามที่เกิดจากการใช้ภาษาในข้อความนั้น มิใช่เกิดอารมณ์ร่วม เพราะผู้อ่านเป็นคนมีอารมณ์อ่อนไหวรู้สึกต่อสิ่งที่พบเห็นได้ง่าย

ยกตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อความจากศตเอาต์แผ่นหนึ่งที่ติดตั้งไว้บริเวณหน้า มหาวิทยาลัยในช่วงหลังการเกิดเหตุการณ์ “พฤษภาวิไล” ความว่า

มหาวิทยาลัยรามคำแหงขอสดุดีและไว้อาลัยวีรชนผู้กล้า
เคยอยู่อย่างร่มเย็นในรั้วรามฯ ถึงวันนี้ใคร ๆ ถาม “เขาไปไหน”
เขาจากไปอย่างสมค่าประเทศไทย เพื่อคงไว้ สิทธิ เสรี ตามที่ควร

ผลการวิเคราะห์ข้อความนี้คือ

ประเภทวรรณกรรม	เริ่มต้นด้วยร้อยแก้วและต่อด้วยคำกลอน
แนวเรื่อง	การสดุดีและไว้อาลัย
แนวคิดหลัก	มหาวิทยาลัยรามคำแหงอาลัยนักศึกษาของ ม.ร. ที่เสียชีวิตเนื่องในเหตุการณ์ชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย
ข้อมูลเสริม	1. มีนักศึกษาของ ม.ร. ที่เสียชีวิต (จากข้อความ 2 บรรทัดแรก) 2. พุทธศักราชนั้นควรค่าแก่การยกย่อง (ข้อความ 2 บรรทัดหลัง)
โวหารการเขียน	บรรยายโวหาร
ท่วงทำนองเขียน	เรียบง่ายและกระชับรัดกุม

สิ่งที่อยากให้นักศึกษาเข้าใจจากตัวอย่างนี้ คือ การวิเคราะห์โวหารการเขียนแม้จะเป็นข้อความไว้อาลัย แต่ก็สื่อสารว่า ม.ร. มีความอาลัยต่อ น.ศ. ผู้อ่านเพียงเกิดการรับรู้จากสาร แต่สาระจากสารนี้มิได้เป็นการคร่ำครวญ จึงมิใช่โวหารเชิงพรรณนา ส่วนข้อความในวรรคที่ 2 แม้จะเป็นคำถาม และมีวรรคที่ 3 เป็นคำตอบก็มิใช่เป็นโวหารเชิงอธิบาย เพราะการตั้งเป็นคำถามในวรรคที่ 2 เป็นการสื่อความว่าผู้เสียชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันนี้ จึงใช้เหตุการณ์สมมติว่าเขาเคยอยู่อย่างสุขสงบในรั้วรามฯ ทั้ง ๆ ที่โดยข้อเท็จจริงนักศึกษาที่เสียชีวิตบางคนอาจจะไม่เคยมาเรียนที่ ม.ร. แต่เป็นประเภทเขียนด้วยตนเองจากการอ่านตำราและใช้

สื่อทางไกล แต่เพราะ ม.ร. เป็นมหาวิทยาลัยเปิด ลักษณะเช่นนี้ก็จัดเป็นปกติวิสัยของนักศึกษาที่ไม่สะดวกจะมาที่ ม.ร. จึงสามารถสรุปได้ว่าเขาก็เป็นหน่วยหนึ่งในสถาบันตามความในวรรคแรก และเมื่อเขาสิ้นชีวิตจึงอาจสมมติได้ว่ามีคนถามถึงเพราะความเช่นนี้สามารถสื่อได้ว่าบุคคลหนึ่งใน ม.ร. เสียชีวิตแล้ว

สรุปว่าจากเหตุผลที่ชี้แจงกับนักศึกษาในย่อหน้าที่ผ่านมา จึงนำไปสู่ข้อสรุปว่าโวหารของข้อความที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ เป็นโวหารเชิงบรรยาย มิใช่โวหารเชิงพรรณนากับโวหารเชิงอธิบาย

อนึ่ง ข้อความแต่ละเรื่องไม่จำเป็นต้องจำกัดว่าเป็นประเภทวรรณกรรม โวหารการเขียน หรือท่วงทำนองเขียนชนิดหนึ่งชนิดใดเท่านั้น ผู้เขียนอาจจะใช้หลายรูปแบบ หลายลีลาผสมกันเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ว่าผู้อ่านสามารถรับสารได้ตรงตามที่คุณเขียนประสงค์จะสื่อความ ดังนั้น นักศึกษาจึงไม่ต้องจำกัดว่าจะต้องเลือกเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ในแต่ละหัวข้อ แต่พึงวิเคราะห์ไปตามความที่ปรากฏในสารนั้น ๆ

โวหารที่ปรากฏในร้อยกรองย่อมมีหลากหลายได้ทั้ง 4 แบบ เช่นเดียวกับที่ใช้ในร้อยแก้ว จึงขอยกตัวอย่างให้นักศึกษาได้เปรียบเทียบถึงความแตกต่างของโวหารทั้ง 4 แบบที่ปรากฏในร้อยกรอง (ข้อความที่ยกมาเป็นตัวอย่างต่อไปนี้เป็นร้อยกรองประกอบภาพสี่พระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่พิมพ์ไว้ในสมุดเพื่อการบันทึกเบอร์โทร. “สานไมตรี”)

แผ่นดินเอ๋ยแผ่นดิน
แลดูไกลสุดลูกหูลูกตา

ในแถบถิ่นนี้ไซรักร่วงนักษณา
ล้วนไร่นาเขียวขจีฟงฟ้าไพร

.....

แต่โลกนี้มีกรรมเป็นธรรมะ
ชีวิตเราล้วนเปล่าเปลี่ยวอยู่เดี๋ยวตาย
ยามเอ๋ยยามค่ำ
สุริย์ลับอับแสงแซงขึ้นเคียง

อิสระเสรีมีความหมาย
สิ่งเบื้องหน้าท่าทายวิหคบิน
เรไรรำหรือร้องแซ่ขรื่องเสียง
ทั่วทั้งเวียงสว่างกระจ่างจันทร์

.....

ทั้ง 3 ข้อความข้างต้น เมื่ออ่านแล้วผู้อ่านเกิดการรับรู้ภาพที่ทรงบรรยายไว้หรือแนวคิดที่ทรงกล่าวถึงเป็นเรื่องใด จึงจัดเป็นโวหารเชิงบรรยาย มิใช่โวหารเชิงพรรณนา แม้ในข้อความนั้นจะสื่อบรรยากาศยามค่ำคืนที่มีเรไรร้องระงม แสงจันทร์สว่างก็จัดเป็นโวหารเชิง

บรรยาย เพราะเป็นการให้ภาพพจน์ มิได้ให้ความรู้สึกใด ๆ แก่ผู้อ่านจึงมิใช่โวหารเชิงพรรณนา ส่วนคำว่า *เหยย* ที่ปรากฏอยู่ในข้อความที่ 1 และ 2 ก็เป็นเพียง ฉันทลักษณ์ของกลอนสุภาพ มิใช่เป็นการใช้เพื่อสื่ออารมณ์หวานไหวแต่อย่างใด หากเป็นโวหารเชิงพรรณนาต้องสื่อความรู้สึกและมีผลให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามอันเนื่องจากการสรรใช้ถ้อยคำและการลำดับความ เช่น ตัวอย่างต่อไปนี้ที่อัญเชิญมาจากพระราชนิพนธ์เรื่องเดียวกัน

หอมกลิ่นดอกไม้ชายป่า
สายฝนโปรยนำชื่นรื่นฤทัย

พรรณพฤกษามาลีสีสดไส
ทิวภพไทรพฤกษะบันดาลคุณ

เมื่อนักศึกษาเปรียบเทียบข้อความที่กล่าวถึงเวลากับธรรมชาติ เช่นเดียวกันคือ บทที่ว่า *ยามเอ๋ยยามค่ำ* กับบท *แสงสุริยสว่างกระจ่างหล้า* นักศึกษาจะเห็นว่า บทแรกบรรยายเฉพาะเวลาและสภาพแวดล้อม แต่บทหลังสื่อความรู้สึกพอใจ ชื่นใจอย่างชัดเจน มีผลให้คนอ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม บทหลังจึงจัดเป็นโวหารเชิงพรรณนา

ตัวอย่างโวหารเชิงอธิบายคือเมื่ออ่านแล้วเกิดความเข้าใจจากวิธีสื่อความเพราะผู้เขียนแสดงเหตุผลหรือขยายความอย่างชัดเจน เช่น

ชีวิตนี้ผ่านไปเหมือนสายน้ำ
ยิ่งผ่านไปทุกทิวาทุกราตรี

ไม่มีข้าจะหยุดให้สุจี
ชีวิตมีแต่จะหายตายจากกัน

ท่วงทำนองเขียน

การจะวิเคราะห์ว่าผู้เขียนใช้ท่วงทำนองเขียนแบบใด ผู้อ่านย่อมต้องพิจารณาจากการเลือกใช้คำ การผูกประโยค และ การเรียงลำดับประโยคเป็นข้อความว่าอยู่ในลักษณะใด ท่วงทำนองเขียนจึงมีได้หลายแบบ แบ่งอย่างกว้าง ๆ คือ ท่วงทำนองเขียนแบบเรียบง่าย ใช้ถ้อยคำอย่างธรรมดาที่ให้ผลในการสื่อความหมายได้รวดเร็วและชัดเจน ไม่ใช่คำขยายความมากจนเกินไป ผูกประโยคอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน การลำดับข้อความเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป มักพบท่วงทำนองเขียนชนิดนี้ในการรายงานข่าวคำประกาศต่าง ๆ การเขียนตำราหรือหนังสืออ่านตามสาขาวิชาต่าง ๆ การอธิบายเรื่องหนึ่งเรื่องใด บทความ ความเรียง ตลอดจนบันเทิงคดีอื่น ๆ ที่แพร่หลายต่อสาธารณชนตามหน้าหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่มักจะเป็นท่วงทำนองเขียน

ในลำดับถัดไปในหัวข้อทรงทำนองเขียนแบบสละสลวยเป็นบทความเชิงประวัติศาสตร์ที่ใช้
ทรงทำนองเขียนแบบสละสลวย ดังนั้น นักศึกษาจึงไม่ควรจำกัดความเข้าใจว่าประเภท
วรรณกรรม หรือสื่อที่เผยแพร่จะเป็นตัวกำหนดว่าเป็นทรงทำนองเขียนแบบใดที่กล่าวมาเป็น
แต่เพียงตั้งข้อสังเกตว่าส่วนใหญ่มักเป็นเช่นนั้น วิธีที่ถูกต้องในการสรุปว่าเป็นทรงทำนอง
เขียนแบบใดคือการพิจารณาการใช้ภาษาในข้อความนั้น ๆ ด้วยตัวอย่างทรงทำนองเขียนแบบ
สละสลวยจากสารคดีเรื่อง ในกำแพงแก้ว ตอนที่ 1 เป็นบทความเรื่อง ฝ่ายใน พิมพ์ในนิตยสาร
ลลนา ความตอนต้นว่า

เมื่อไทยเสียดังกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าข้าศึกในปีพุทธศักราช 2310 ทรัพย์สินสมบัติที่ส่งสม
มาหลายชั่วอายุคนเป็นเวลากว่าสี่ร้อยปีสูญหายพินาศไปพริบตาท่ามกลางกองเพลิงที่พม่า
สุมลอกทองอยู่นานถึงเจ็ดวัน ความเชื่อ ความศรัทธาที่อบรมสั่งสอนกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ
ว่าอยุธยาไม่มีวันจะแพ้ใครนั้น ไม่เป็นความจริงเสียแล้ว ทุกข์ของคนที่เสียบ้านเสียเมืองมาก
มายมหาศาลพื้นที่จะพรรณนา วันที่พม่าเข้าเมืองได้ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท
ยังรับราชการเป็นที่นายสุดจินดา มหาดเล็กในพระราชวังหลวง กรุงศรีอยุธยา ทรงแค้นพระ
หฤทัยเป็นที่สุด ริ้ววังที่เคยเห็นเคยเคารพกันมาตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตายายกลายเป็นเจ้าชู้ลืออยู่
กลางดิน ภาพเหตุการณ์วันพม่าเข้าเมืองฝังแน่นอยู่ในพระทัยจนตลอดพระชนม์ชีพ ความ
รู้สึกอย่างนี้อยู่ในหัวใจคนไทยอีกนับหมื่นนับแสนคน ที่มีโอกาสแลเห็นความขี้ขงของ
อยุธยาปรากฏแก่สายตาตนเอง ภาพ “พระที่นั่งทั้งสามงามไสว” ที่หมายถึง พระที่นั่งวิหาร
สมเด็จพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท และพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ เรียงลำดับลดหลั่นกัน
ตามแนวทิศตะวันออก ตะวันตก ผืนหน้าขึ้นทางทิศเหนือ ขนานกับลำน้ำเจ้าพระยา ยังสว่าง
พลุ่งโพล่งอยู่ในหัวใจ ไม่ว่าจะเวลาจะผ่านไปช้านานเพียงใด ชาวอยุธยาจะไม่มีวันลืมภาพ อัน
วิจิตรตระการตาของมหานครแห่งนั้นเป็นอันขาด หลับตาลงคราใดแม้ภาพที่เห็นด้วยตาเนื้อ
จะมืดมิด แต่ประกายระยิบระยับของพระเจดีย์ทองสุกอร่ามกลางเปลวแดด ก็ยังส่องประกาย
อยู่ท่ามกลางความนึกคิด เหมือนเหตุการณ์เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวันวานนี้เองไม่เปลี่ยนแปลง ด้วย
เหตุนี้จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า พ่อคนไทยรวบรวมกำลังกันได้เป็นปีกแผ่นและขับไล่ข้าศึกศัตรู
ไปพ้นพระราชอาณาเขตแล้ว เมื่อสถาปนากรุงเทพมหานครพระมหานครขึ้นในปีพุทธศักราช 2325
และเฉลิมนามกรุงเป็นมงคลนามว่า “กรุงรัตนโกสินทร์” นั้น ต้นฉบับของเมืองหลวงแห่งใหม่

